P9_TA(2024)0379

Nedemokratické prezidentské voľby v Rusku a ich nezákonné rozšírenie na okupované územia

Uznesenie Európskeho parlamentu z 25. apríla 2024 o nedemokratických prezidentských voľbách v Rusku a ich nezákonnom rozšírení na okupované územia (2024/2665(RSP))

(C/2025/3709)

Európsky parlament,

— so zreteľom na svoje predchádzajúce uznesenia o Rusku a o Ukrajine,

— so zreteľom na ústavu Ruskej federácie a na medzinárodné záväzky v oblasti ľudských práv, ktoré sa Rusko zaviazalo plniť ako člen Rady Európy a Organizácie pre bezpečnosť a spoluprácu v Európe (ďalej len „OBSE“),

— so zreteľom na Európsky dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd,

— so zreteľom na Medzinárodný pakt o občianskych a politických právach,

— so zreteľom na Kodanský dokument OBSE z roku 1990,

— so zreteľom na Rímsky štatút Medzinárodného trestného súdu,

— so zreteľom na rezolúciu Valného zhromaždenia OSN ES-11/4 z 12. októbra 2022 s názvom Územná celistvosť Ukrajiny: obrana princípov Charty Organizácie Spojených národov a rezolúciu Valného zhromaždenia OSN 68/262 z 27. marca 2014 s názvom Územná celistvosť Ukrajiny,

— so zreteľom na vyhlásenie hovorcu Európskej služby pre vonkajšiu činnosť zo 17. júna 2023 o zámeroch uskutočniť „voľby“ na okupovaných územiach Ukrajiny,

— so zreteľom na vyhlásenie Úradu OBSE pre demokratické inštitúcie a ľudské práva (ďalej len „ODIHR“) z 29. januára 2024 o rozhodnutí Ruskej federácie nepozvať OBSE na pozorovanie prezidentských volieb v Rusku,

— so zreteľom na vyhlásenie vysokého predstaviteľa Únie pre zahraničné veci a bezpečnostnú politiku v mene EÚ z 18. marca 2024 o ruských prezidentských voľbách a ich neuplatniteľnosti na ukrajinskom území,

— so zreteľom na vyhlásenie predsedu Parlamentného zhromaždenia Rady Európy Theodorosa Rousopoulosa z 18. marca 2024 týkajúce sa prezidentských „volieb“ v Rusku,

— so zreteľom na správu osobitnej spravodajkyne OSN pre situáciu v oblasti ľudských práv v Ruskej federácii Mariany Kacarovovej z 15. septembra 2023 s názvom Situácia v oblasti ľudských práv v Ruskej federácii,

— so zreteľom na stanovisko Európskej komisie pre demokraciu prostredníctvom práva (Benátska komisia) č. 992/2020 z 23. marca 2021 k ústavným zmenám a postupu ich prijatia v Ruskej federácii,

— so zreteľom na rezolúciu Parlamentného zhromaždenia Rady Európy č. 2519 (2023) z 13. októbra 2023 s názvom Preskúmanie legitímnosti a zákonnosti výnimky z obmedzenia funkčného obdobia ad hominem pre úradujúceho prezidenta Ruskej federácie a na jeho správu č. 15827 z 22. septembra 2023 s rovnakým názvom, z ktorej vychádzala,

— so zreteľom na rezolúciu Parlamentného zhromaždenia Rady Európy č. 2540 (2024) zo 17. apríla 2024 s názvom Smrť Alexeja Navaľného a potreba bojovať proti totalitnému režimu Vladimíra Putina a jeho vojne proti demokracii,

— so zreteľom na správu Agentúry Európskej únie pre základné práva z 11. júla 2023 s názvom Ochrana obhajcov ľudských práv v ohrození: vstup, pobyt a podpora EÚ,

— so zreteľom na článok 28 Dohovoru OSN o právnom postavení osôb bez štátnej príslušnosti,

— so zreteľom na článok 132 ods. 2 a 4 rokovacieho poriadku,

A. keďže všetky účastnícke štáty OBSE vrátane Ruskej federácie sa zhodli na tom, že základom autority a legitimity vlády je vôľa ľudu vyjadrená slobodne a spravodlivo prostredníctvom skutočných a pravidelných volieb;

B. keďže účastnícke štáty OBSE sa zaviazali, že budú rešpektovať celý rad zásad, ako sú napríklad zásady vymedzené v Kodanskom dokumente z roku 1990, s cieľom zabezpečiť okrem iného to, aby predvolebné kampane prebiehali v otvorenej a spravodlivej atmosfére bez toho, aby kandidáti, politické strany alebo voliči boli vystavení násiliu alebo zastrašovaniu alebo sa museli obávať odvetných opatrení, a s cieľom zabezpečiť, aby hlasovanie bolo tajné a hlasy sa počítali a nahlasovali čestne;

C. keďže tzv. prezidentské voľby, ktoré v Rusku prebiehali od 15. do 17. marca 2024, sa uskutočnili bez akejkoľvek politickej súťaže, vo veľmi obmedzenom prostredí systémových a vážnych represií a počas nezákonnej útočnej vojny Ruskej federácie proti Ukrajine; keďže sa objavili správy o zastrašovaní voličov, odopieraní práva voliť, vhadzovaní nelegálnych lístkov, falšovaní protokolov z okrskov vo veľkom rozsahu a zadržiavaní nezávislých domácich volebných pozorovateľov; keďže Rusko nezákonne zorganizovalo hlasovanie na okupovaných ukrajinských územiach Krymu a Doneckej, Chersonskej, Luhanskej a Záporožskej oblasti, niekedy za prítomnosti násilia a hrozieb zo strany ozbrojených ruských vojakov; keďže Rusko už organizovalo nezákonné hlasovanie aj v Abcházsku a Južnom Osetsku a v Podnestersku, a to proti vôli gruzínskych a moldavských orgánov;

D. keďže ruské orgány nepozvali OBSE/ODIHR na pozorovanie volieb, čo je v rozpore so záväzkami a povinnosťami Ruska ako účastníckeho štátu OBSE; keďže išlo o druhé ruské voľby po sebe, ktoré sa konali bez prítomnosti nestranných a nezávislých medzinárodných volebných pozorovateľov v krajine;

E. keďže Ústredná volebná komisia Ruskej federácie bezdôvodne odmietla zaregistrovať ako kandidátov všetkých politikov, ktorí kritizujú režim alebo útočnú vojnu, vrátane niekoľkých, ktorí údajne zozbierali viac ako 100 000 podpisov, ako sa vyžaduje vo vnútroštátnych právnych predpisoch;

F. keďže Alexej Navaľný, najvplyvnejšia osobnosť demokratickej opozície a laureát Sacharovovej ceny za slobodu myslenia v roku 2021, bol 16. februára 2024 zavraždený v sibírskom trestaneckom tábore iba niekoľko týždňov pred tzv. prezidentskými voľbami; keďže Navaľný si odpykával neodôvodnený, politicky motivovaný trest odňatia slobody; keďže plnú zodpovednosť za jeho vraždu nesie ruský štát, a najmä jeho prezident Vladimír Putin;

G. keďže ruská ústava z roku 1993 obmedzila výkon funkcie prezidenta na dve po sebe nasledujúce funkčné obdobia, no Vladimír Putin je pri moci nepretržite od roku 2000 a nachádza rôzne spôsoby, ako toto obmedzenie obísť; keďže zinscenované referendum v roku 2020 nemožno vnímať ako platné a prebehlo v rozpore so zákonmi a medzinárodnými záväzkami Ruskej federácie; keďže obnovený prezidentský mandát Vladimíra Putina vnímajú mnohí odborníci ako protiústavný; keďže od roku 2022 kremeľský režim zaviedol rôzne reštriktívne zákony o monitorovaní volieb, pričom podporovatelia opozičných strán sú bežne prenasledovaní, zadržiavaní a často obvinení, a to najmä na základe nového zákona prijatého vo februári 2024, ktorý umožňuje konfiškáciu majetku a aktív každej osobe kritizujúcej vojnu na Ukrajine;

H. keďže autoritársky režim v Rusku už desaťročia využíva takéto čoraz podvodnejšie a fraškovité voľby na vytvorenie zdania demokracie s cieľom naďalej sústreďovať všetku moc v rukách Vladimíra Putina; keďže vláda potláča akýkoľvek nesúhlas s podporou lojálnych bezpečnostných síl, poslušného súdnictva, štátom kontrolovaného mediálneho prostredia zabezpečujúceho nepretržitý prúd propagandy a dezinformácií a zákonodarného zboru zloženého z vládnucej strany a jednoducho ovplyvniteľných opozičných frakcií;

I. keďže ostatnými kandidátmi v týchto zinscenovaných voľbách boli zástupcovia Komunistickej strany Ruskej federácie, strany Nový ľud a Liberálnej demokratickej strany Ruska, na ktorých sa vzťahujú sankcie USA a EÚ, pretože podporujú vojnu proti Ukrajine;

J. keďže Putinove „volebné víťazstvo“ s 87 % hlasov, čo je jasne nemysliteľný výsledok slobodných a spravodlivých volieb, vyplýva z jasne zmanipulovaných výsledkov z volebných miestností v celom Rusku od Adygejskej republiky po Jamalskonenecký autonómny okruh; keďže to svedčí o povýšeneckom a očividnom zneužívaní volieb Putinovým režimom na to, aby mohol pokračovať vo svojom 24. roku vládnutia;

K. keďže od začiatku rozsiahlej ruskej invázie na Ukrajinu v roku 2022 ruské orgány zintenzívnili útlak politickej opozície, médií, občianskej spoločnosti a LGBTIQ komunity ešte väčším obmedzením práv a individuálnych slobôd v snahe umlčať domáci odpor;

L. keďže mnohí ruskí voliči odvážne vyjadrili svoj hnev a nesúhlas s Putinovým režimom a fraškou, ktorú prezentoval ako voľby, keď sa zúčastnili na činoch odporu vo volebných miestnostiach; keďže napoludnie v posledný deň tzv. volieb sa vo volebných miestnostiach zhromaždilo veľké množstvo ľudí na podporu demonštrácie „poludnie proti Putinovi“, na ktorú vyzval aj Alexej Navaľný pred svojím zavraždením vo väzení po tom, ako bol vystavený mučeniu a neľudskému zaobchádzaniu;

M. keďže kremeľský režim zdecimoval celú generáciu ruských organizácií občianskej spoločnosti, demokratickej politickej opozície a organizácií pre ľudské práva vrátane Memorialu a Moskovskej helsinskej skupiny; keďže počet politických väzňov v Rusku, ktorý sa odhaduje na najmenej 1 000, presahuje aj úrovne zaznamenané počas neskorého sovietskeho obdobia, pričom došlo k výraznému nárastu počtu osôb zadržiavaných za kritiku Putinových politík, najmä pokiaľ ide o vojnu na Ukrajine; keďže podľa Výboru na ochranu novinárov Rusko zadržiava vo väzení najmenej 22 novinárov;

N. keďže EÚ často vyjadruje jasnú solidaritu so všetkými týmito disidentmi a ruskými občanmi, ktorí napriek ohrozeniu svojej slobody a životov a tlaku zo strany Kremľa a ruských orgánov naďalej bojujú za slobodu, ľudské práva a demokraciu; keďže v EÚ našlo domov množstvo ruských disidentov a zástupcov médií a občianskej spoločnosti, ktorí boli nútení opustiť Rusko, pretože boli pre kritiku vlády vystavení značnému riziku odvetných opatrení zo strany úradov;

O. keďže osobitná spravodajkyňa OSN pre situáciu v oblasti ľudských práv v Ruskej federácii dospela k záveru, že v Rusku už neexistuje bezpečný priestor pre občiansku činnosť ani politickú opozíciu;

P. keďže Benátska komisia vo svojom stanovisku č. 992/2020 konštatovala, že rýchlosť prípravy ústavných zmien v roku 2020 bola evidentne neadekvátna a že rýchlo prijatými zmenami ruskej ústavy v roku 2020 sa neprimerane posilnilo postavenie prezidenta a že výnimka z obmedzenia funkčného obdobia ad hominem, ktorá platí pre súčasných a predchádzajúcich prezidentov, je v príkrom rozpore s logikou prijatej zmeny obmedzujúcej mandát prezidenta na dve funkčné obdobia;

Q. keďže Parlamentné zhromaždenie Rady Európy vo svojich rezolúciách č. 2519 (2023) a 2540 (2024) vyzvalo európske vlády, aby po uplynutí jeho terajšieho funkčného obdobia prestali uznávať Vladimíra Putina za legitímneho prezidenta a prerušili s ním všetky kontakty s výnimkou humanitárnych účelov a mierového úsilia;

R. keďže Európsky parlament vo svojom odporúčaní z roku 2021 o smerovaní politických vzťahov medzi EÚ a Ruskom ([1]) dospel k záveru, že ústavné zmeny zavedené v júni 2020 boli nezákonné, rovnako ako Parlamentné zhromaždenie Rady Európy vo svojej rezolúcii č. 2519 (2023);

S. keďže Ruská federácia od 24. februára 2022 vedie voči Ukrajine nezákonnú, nevyprovokovanú a neodôvodnenú útočnú vojnu; keďže táto útočná vojna predstavuje očividné a zjavné porušenie Charty OSN a základných zásad medzinárodného práva;

T. keďže Medzinárodný trestný súd vydal 17. marca 2023 zatýkací rozkaz na Vladimíra Putina pre jeho zodpovednosť za vojnové zločiny nezákonnej deportácie a presunu ukrajinských detí počas ruskej útočnej vojny voči Ukrajine;

1. rozhodne odsudzuje všetky porušenia volebného procesu, ktorých sa dopustil režim Vladimíra Putina počas tzv. prezidentských volieb v Rusku od 15. do 17. marca 2024, ako aj predchádzajúce dlhodobé a systémové potláčanie a porušovanie občianskych a politických práv; zdôrazňuje, že tzv. prezidentské voľby v Rusku sa konali v atmosfére strachu a represií a na pozadí nezákonnej, nevyprovokovanej a neodôvodnenej útočnej vojny proti Ukrajine; konštatuje, že v týchto tzv. prezidentských voľbách nekandidovali skutoční alternatívni kandidáti, neboli pri nich prítomné slobodné médiá ani vierohodní pozorovatelia a neuplatňovali sa v nich politické slobody; konštatuje, že tzv. prezidentské voľby v Rusku boli nelegitímne a nedemokratické;

2. konštatuje, že toto fraškovité predstavenie zinscenované ruskými orgánmi malo jediný cieľ, a to vytvoriť na základe volieb zdanie legitímnosti Vladimíra Putina, jeho politiky neprestávajúcich domácich represií, a najmä útočnej vojny proti Ukrajine;

([1]) Odporúčanie Európskeho parlamentu zo 16. septembra 2021 Rade, Komisii a podpredsedovi Komisie/vysokému predstaviteľovi Únie pre zahraničné veci a bezpečnostnú politiku o smerovaní politických vzťahov medzi EÚ a Ruskom (Ú. v. EÚ C 117, 11.3.2022, s. 170).

3. jednoznačne odsudzuje nezákonné tzv. voľby uskutočnené na územiach Ukrajiny, ktoré Rusko dočasne okupuje, konkrétne v Krymskej autonómnej republike, meste Sevastopol a častiach Doneckej, Luhanskej, Záporožskej a Chersonskej oblasti; zdôrazňuje, že konanie volieb na týchto územiach predstavuje jasné porušenie ukrajinskej zvrchovanosti a zjavné porušenie medzinárodného práva, najmä Charty OSN; vyjadruje poľutovanie nad tým, že ruské orgány využívali hrozbu násilia, keď ľudí nútili voliť za prítomnosti ozbrojených ruských vojakov; pripomína vyhlásenie vysokého predstaviteľa v mene EÚ, že EÚ neuzná usporiadanie týchto tzv. volieb na územiach Ukrajiny ani ich výsledok; požaduje reštriktívne opatrenia EÚ voči osobám zapojeným do organizácie a vykonávania nezákonných volieb;

4. zdôrazňuje, že odmietnutie umožniť nezávislé medzinárodné pozorovanie prezidentských volieb v Rusku v súlade s medzinárodným záväzkom Ruska ako účastníckeho štátu OBSE svedčí o bezprecedentnej miere úpadku demokracie a kritickom nedostatku vôle dodržiavať medzinárodné záväzky a ustálené zásady spolupráce v rámci medzinárodných inštitúcií; zdôrazňuje, že rozhodnutie ruských orgánov nepozvať volebnú pozorovateľskú misiu OBSE/ODIHR na pozorovanie volieb ukazuje, že chcú voličom odoprieť nestranné a nezávislé posúdenie volieb;

5. naliehavo vyzýva členské štáty Európskej únie a medzinárodné spoločenstvo, aby neuznali výsledok ruských prezidentských volieb za legitímny, keďže sa konali na nezákonne okupovaných územiach Ukrajiny a dokonca ani v rámci Ruska neboli slobodné a spravodlivé a nespĺňali základné medzinárodné volebné normy, a preto im chýbala demokratická legitimita, a naliehavo žiada, aby sa vzťahy s Putinom obmedzili na záležitosti potrebné pre regionálny mier, ako aj na humanitárne účely a účely ľudských práv, napríklad na výmeny väzňov, návrat deportovaných detí na Ukrajinu alebo výzvu na prepustenie politických väzňov;

6. vzdáva poctu odvahe tisícov ľudí v Rusku, ktorí protestujú proti Putinovmu režimu a snažia sa premeniť svoju krajinu na demokratický štát, a to aj prejavmi odporu počas tzv. volieb, napríklad protestmi, v rámci ktorých sa v nedeľu 17. marca 2024 napoludnie nahrnuli do volebných miestností v Rusku aj v zahraničí;

7. opakuje, že kremeľský režim a Vladimír Putin osobne nesú trestnú a politickú zodpovednosť za smrť svojho najvýznamnejšieho oponenta Alexeja Navaľného; vyzýva na medzinárodné vyšetrovanie okolností jeho smrti s cieľom vyvodiť zodpovednosť voči zodpovedným osobám;

8. naďalej vyzýva na okamžité a bezpodmienečné prepustenie a rehabilitáciu všetkých politických väzňov vrátane Vladimíra Karu-Murzu, Olega Orlova, Alexeja Gorinova, Alexandry Skočilenkovej, Dmitrija Ivanova, Ioanna Kurmojarova, Viktórie Petrovovej, Márie Ponomarenkovej, Dmitrija Talantova, Jurija Dmitrijeva, Lilie Čanyševovej, Xénie Fadejevovej, Ivana Safronova a Iľju Jašina, nespravodlivo uväznených novinárov vrátane Alsy Kurmaševovej a Evana Gerškoviča, a ich rodinných príslušníkov, ako aj na obnovenie slobody prejavu a zhromažďovania v Rusku a na prísnejšiu medzinárodnú kontrolu a monitorovanie porušovania ľudských práv v Rusku;

9. naliehavo vyzýva ruské orgány, aby politickým väzňom vo vážnom zdravotnom stave, zvlášť Vladimírovi Karovi-Murzovi, poskytli okamžitý prístup ku komplexnej zdravotnej starostlivosti; pripomína Rusku, aby dodržiavalo svoje medzinárodné záväzky v oblasti práv väzňov;

10. vyzýva ruské orgány, aby konzulárnym úradníkom umožnili prístup k väzňom s dvojitým občianstvom;

11. opakuje, že EÚ by mala byť plne solidárna s ruskou občianskou spoločnosťou, ktorá sa hlási k univerzálnym demokratickým hodnotám a odmieta imperializmus, a mala by využívať európsky režim sankcií za porušovanie ľudských práv na trestanie páchateľov porušovania ľudských práv; odsudzuje eskaláciu porušovania ľudských práv kremeľským režimom, ako aj pokračujúce zásahy proti kritikom vlády, obhajcom ľudských práv, protivojnovým aktivistom, nezávislým novinárom, právnikom a historikom skúmajúcim sovietske zločiny, ako aj stále častejšie potláčanie LGBTIQ aktivistov;

12. vyzýva EÚ a jej členské štáty, aby v spolupráci s medzinárodnými partnermi a organizáciami poskytovali podporu politickým väzňom, najmä lekársku a právnu pomoc, ku ktorým majú obmedzený alebo žiadny prístup, a aby hľadali spôsoby, ako zabezpečiť ich prepustenie; opakuje svoju výzvu diplomatickým zastúpeniam EÚ a jej členských štátov, aby naďalej pozorne monitorovali súdne konania proti členom ruskej politickej opozície a podmienky, v ktorých sú väznení; vyzýva EÚ a jej členské štáty, aby naďalej zvyšovali povedomie verejnosti o zhoršujúcej sa situácii v oblasti ľudských práv v Rusku a tlačili na ruskú vládu, aby dodržiavala svoje medzinárodné záväzky;

13. vyzýva EÚ a jej členské štáty, aby naďalej aktívne podporovali nezávislé ruské organizácie občianskej spoločnosti, nezávislé médiá a obhajcov ľudských práv; vyzýva EÚ a jej členské štáty, aby aktívne nadväzovali kontakty s ruskou demokratickou opozíciou, ktorá je proti ruskej útočnej vojne na Ukrajine, a ponúkli jej podporu;

14. naliehavo vyzýva členské štáty, aby poskytovali humanitárne víza a inú podporu ruským disidentom vrátane právnikov, ktorým hrozí politické prenasledovanie; opakuje svoju výzvu na zavedenie programu víz na viac vstupov do celej EÚ pre obhajcov ľudských práv a politicky prenasledované osoby a na využívanie existujúcej flexibility na riešenie medzier v právnych predpisoch, ako to navrhuje Agentúra Európskej únie pre základné práva vo svojej správe z roku 2023 s názvom Ochrana obhajcov ľudských práv v ohrození: vstup, pobyt a podpora EÚ; v tejto súvislosti zdôrazňuje, že takéto programy sa môžu rozšíriť aj na opozičných lídrov, aktivistov občianskej spoločnosti a inak politicky prenasledované osoby;

15. naliehavo vyzýva inštitúcie EÚ a členské štáty, aby sa pripravili na situáciu, že Rusko, tak ako Bielorusko, prestane vydávať pasy na svojich konzulátoch a môže tak byť potrebné, aby EÚ a všetky jej členské štáty uznali de facto stav bez štátnej príslušnosti a vydávali cestovné doklady, ako sa stanovuje v článku 28 Dohovoru OSN o právnom postavení osôb bez štátnej príslušnosti;

16. vyzýva na zjednodušenie postupov pre ruských disidentov v EÚ, pokiaľ ide o registrovanie organizácií a subjektov, otváranie bankových účtov a vykonávanie ďalších administratívnych úloh, s cieľom umožniť im pokračovať v ich práci v exile;

17. vyjadruje poľutovanie nad tým, že predseda maďarskej vlády Viktor Orbán sa rozhodol verejne narušiť jednotný postoj EÚ a zablahoželať Vladimírovi Putinovi k jeho zinscenovanému znovuzvoleniu za prezidenta;

18. vyjadruje podporu práci osobitnej spravodajkyne OSN pre situáciu v oblasti ľudských práv v Ruskej federácii Mariany Kacarovovej a vyzýva členské štáty, aby zabezpečili, že Rada OSN pre ľudské práva jej mandát v roku 2024 opäť predĺži;

19. opätovne potvrdzuje svoju neochvejnú solidaritu s ukrajinským ľudom a svoju podporu nezávislosti, zvrchovanosti a územnej celistvosti Ukrajiny v rámci jej medzinárodne uznaných hraníc; preto opätovne dôrazne odsudzuje útočnú vojnu Ruska proti Ukrajine a žiada, aby Rusko a jeho zástupné sily ukončili všetky vojenské akcie, zastavili útoky na obytné oblasti a civilnú infraštruktúru, stiahli všetky vojenské sily z celého medzinárodne uznaného územia Ukrajiny, ukončili násilné deportácie ukrajinských civilistov, prepustili všetkých zadržiavaných Ukrajincov, najmä deti, a natrvalo prestali porušovať alebo ohrozovať zvrchovanosť, nezávislosť a územnú celistvosť Ukrajiny;

20. poveruje svoju predsedníčku, aby postúpila toto uznesenie Rade, Komisii, podpredsedovi Komisie/vysokému predstaviteľovi Únie pre zahraničné veci a bezpečnostnú politiku, vládam a parlamentom členských štátov, Rade Európy, Organizácii pre bezpečnosť a spoluprácu v Európe a ruským orgánom.